



Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Defizası

ÇİLT: 2 • SAYI: 16

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

17 TEMMUZ 2020 CUMA



**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

**TARİHİ ROMAN SERÜVENİNDE
MUSTAFA NECATİ
SEPETÇİOĞLU**

TARİHİ ROMAN SERÜVENİNDE MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU



ANUŞ GÖKCE

Mustafa Necati Sepetçioğlu romanı bir anlatım vasıtası olarak görür. Kendini, "Türktüm, Türk yazarım. Onun için Yazdığım romanlar da Türk olmalı, Türk kültürü olmalıdır" diyen Sepetçioğlu ömrünü Türk kültürüne adanmış bir edebiyatçıdır. Bütün eserlerinde halkın yaşadığı sosyal hayatı, dini inanış ve düşüncelerini, sağlam bir İslam ahlakını ve Türklük şuurunu görürüz.

Hayatı

Mustafa Necati Sepetçioğlu, 1930'da Tokat- Zile'de doğdu. İlk ve ortaokulu 1947 yılında memleketi Zile'de tamamlayan Sepetçioğlu, 1950'de Haydarpaşa Lisesinden mezun oldu. 1956'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünü bitirdi. 1954'te şair Muazzam Gürşen ile evlendi. Muhtelif kamu görevlerinden sonra 1974'te MEB Derleme Müdürlüğünde bulundu.

İlk hikâyeleri 1948 yılında Sivas'ta çıkan Hakikat Gazetesinde yayınlandı. Daha sonra hikâyeleri İstanbul, Yol, Türk Yurdu, Türk Dili, Türk Edebiyatı dergilerinde neşredildi. Çağlayanlı Vadi adlı romanı 1966-71 yılları arasında Vatan Gazetesinde tefrika edildi. (**Karaalioğlu, Seyit Kemal, Resimli Türk Edebiyatçıları sözlüğü, s.350, İnkılap ve Aka Yay, 1974/İST**)

2006 yılında vefat eden Mustafa Necati Sepetçioğlu'nu hayırla yâd eder ve mekânının Cennet olmasını diliyoruz.

Eserleri:

Hikâyeleri: Abdürezzak Efendi, Menevseler Ölmemeli, Bir Büyütlü Dünya ki

Oyun: Trampacılar, Büyük Otmarlar,

Çardaklı Bakıcı, Köprü, Son Bloklar, Her Bizans'ta Bir Fatih, Yunus Emre, Ak Sinekler Sürüsü, Cehennemde Gün Işığı, Meragalı Abdülkadir, Sevgisizler, Umud Çeşmesi, Zehirli, Mehmed'in Beklediği adlı oyunları vardır.

Romanları: Tarihi romanlarını üç ölümdede ele alır.1)**Dünyâ Türkîye Dizisi:** a) **Selçuklu Üçlemesi:** Kilit, Anahtar, Kapı, b) **Osmanlı üçlemesi:** Konak, Çatı, Üçler Yediler Kırklar, c)**Şeyh Bedreddin, Timur ve Yıldırım Bayezid Üçlemesi:** Bu Atlı Geçide Gider, Geçitteki Ülke, Darağacı, d) **Fatih Üçlemesi:** Ebem Kuşığı, Sabır, Gece Vaktinde Gün Dönümü, 2) **Bugünkü Türkiye:** Cevahir İle Sadık Çavuşun Buğday Kamyonu, Karanlıkta Mum Işığı, Güneşin Dört Köşesi

3) **Yakın Tarihle İlgili Romanlar:** Çanakkale Üçlemesi: 1-Geldiler, 2-Gördüler, 3-Döndüler. Kıbrıs Tarihiyle İlgili Romanlar: a) Uzak Kıbrıs Tarihi: Sabır ağacı (8 Cilt), b) Yakın Kıbrıs Tarihi: Bir Ömür Boyu Kıbrıs (II-Cilt)

Biyografik romanlar: Kutsal Mahpus Ebu Hanife, Benim Adım Yunus Emre, Nurs köyünden Dünyaya(2 Cilt, Velihan Bahadır adıyla), Yesili Hoca Ahmed (3 cilt)

Tefrika halindeki romanları: Çağlayanlı Vadi (Vatan 1961), Bir ölümlün Basın Toplantısı (Haber, 1962), Kırım Kırımı(Tercüman, 6-28 Aralık 1985)

İÇİNDEKİLER

- TARİHİ ROMAN SERÜVENİNDE MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU ANUŞ GÖKCE
- KAYGAN ZEMİN KAYPAK ZİHİN FATMA TUTAK
- KONYA BASINIYLA İLGİLİ ŞİİRLER

- MUSTAFA ÖZCAN
- AVRUPA'DA KALICI OLMANIN BEDELİ
- ŞABAN MUMCU
- HER ŞEY BU DÜNYADA MI? SADIK GÖKCE

Araştırma-İnceleme: Yaratılış ve Türeyiş Destanı, Türk İslam Efsaneleri, Hamdullah Suphi'den Seçmeler, Türk Destanları, Dede Korkut, Sonsuza Uzanan Taşlar.

Çocuk Kitapları: Beyaz Güvercin, Kutsal Kaya, Demir Dağlar, Sıra Sıra.(**Argunşah, Hülya, Sepetçioğlu, Mustafa Necati, TDV İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.)**)

Roman ve sanat anlayışı:

Mustafa Necati Sepetçioğlu, kalemini Türk milletinin emrine veren bir yazardır, mütefekkindir. Sanatını, Türk milletinin yükselmesi, tarihini ve kültürel değerlerini muhafaza etmesi için onun emrine verir. Türk milletinin edebiyatını, tarihini, atasözlerini, dua ve beddualarını, halkın yaşayışını, çektiği sıkıntıları, kültür birikimleri, efsanelerini, menkıbelerini, tarih yapmış Türk büyüklerini ve hakanın hemen yanı başında yer alan, sözünü esirgemeyen bilgeleri, din büyüklerini, her yerde her durumda halkın dertlerini, sıkıntılarını dile getiren ozanları, destan anlatan ak sakallı kocamışları, olayların kahramanlarını konuşarak anlatır, sanatı da buna bir vesile sayar.

"Mademki insanı anlatıyoruz, öyle ise onun mutluluğu için yazacağız; bu da çirkinde bile var olabilen bir güzelliği aramak uğruna nice bir ömrü harcamak olacaktır. Sanat adamının çok zor olan görevi de zaten burada başlar. Hayat ile ömür arasındaki bağların oluşturduğu hem birbirinden ayrı hem de içiçeleşmiş bir hürriyet bizim aradığımız mutluluğu yerine getirebilir mi?"

Bu soru insanın dünü, bugünü, yarını ile birlikte ölüm sonrası dünyasını da bir arada düşünmek mecburiyetini yükliyor. İyinin, doğrunun ve güzelin uğruna umutlanmış bir ömür, hayatı ve sonrasını göz ardı edemez. O vakit de Bütün'lük ve Bir'lik söz konusu edilecektir. Orta Asya'dan Anadolu ve Rumeli topraklarımıza kadar büyüüp beslenmiş bir kültürün değişik halkalarında "ham iken pişmiş" olan bizim insanımız için bu birlik ve bütünlük çok önemlidir. İnsanımızın mutluluğunu istiyorsak saldırmak ve yıkmak yerine güzelliğin yapıcı yolunu seçmek zorundayız." (**Sepetçioğlu, Mustafa Necati, Ebem Kuşağı, arka kapak**)

Mustafa Necati Sepetçioğlu, İskender Özsoy'a 2005 yılında verdiği röportajda sanat ve roman anlayışını şöyle dile getirir: Roman bir anlatım vasıtası benim için İsteyen istediğini

söylesin roman hakkında. Meddah anlatmak istediğini nasıl kendine göre anlatıyorsa, benim için de öyle. Ben bir Türk yarıyım. Türk yazarı olduğum için Türk romanı yazmak zorundayım. Türk romanı nasıl olur, farklı mıdır? Evet, farklıdır. Çünkü Türk insanı farklıdır. En azından yetişme tarzı başkadır. Olaylara bakış tarzı farklıdır. Dünya anlayışları farklıdır. Sanat dediğimiz nesnenin içinde roman bir parça. Bütünlüyle o sanatı meydana getiriyor. Dünya edebiyatını, dünya sanatını bir halı gibi düşünün. Onun içinde özel bir yeri varsa, nakışı varsa, o halıyı tanımlıyorsa o benim nazarımda Türk romanıdır veya Türk sanatıdır. Eğer onu vermiyor da sıradan herkes gibi bir şey yapıyorsan, evet roman yazıyorsundur ama o roman mıdır, değil midir onu ben bilemem. Ben Türk tarihinden gelen birikimi anlatmak zorundayım. Romanın içindeki insanlar da Türk olacaktır." (**Özsoy, İskender, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Bizim Gazete, yıl:11, sayı:3262, 9 Aralık 2005, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yay. İST**)

Türk tarihi ve Türk kültürünü yeni nesle aşlamak ve sevdirmek için romanı bir vasıta olarak gören Mustafa Necati Sepetçioğlu, Yaratılış ve Türeyiş, Türk Destanları, Çünkü Türkiye ve Bugünkü Türkiye, bir ilke imza atarak dev eserler vücuda getirmiş, vatanını milletini seven, milliyetçi gençlerin yetişmesine vesile olmuştur. Taratılış ve Türeyiş destanında Türk milletinin efsanelerini, mitolojisini bir arada toplamış, belki ilk defa olarak Türk destanları adı altında unutulmaya yüz tutmuş Türk kimliğini hatırlatmıştır. Destanlara göre Tarih ilk dönemlerinden itibaren Türk varlığı mevcuttu.

Yaratılış ve Türeyiş destanında, Tanrı Karahan'ın dünyayı yaratması, insanoğlunu ve Şeytanı yaratması, Şeytanın kişileri aldatması ve....

"Ak Ananın sesi bu kez kadınca değildi. Bu seste bir umman konuşuyordu. Bir zaman konuşuyordu. Uğul uğul dört bir yanda yankılandı; suda, zamanda ve Tanrının kanatlarında bir alev ateş olup yandı: "Yarat! Yarat! Yarat!"

Sular dalgalandı yine; o an bir yaman andı, dalgalanan sular bir an kendi içinde yandı, sanki yundu arındı; sanki yundu arındı; Ak Ana geldiği gibi gitmişti. Dört bir yan inim inim inliyordu: "Tarat! Yarat! Yarat!" Tanrı Karahan, Er Kişi'yi yarattı.

...Toprak su yoktu; güneş yoktu, gün yoktu. Ay yoktu daha yıldızlar yoktu; samanyolu ve aydınlık hiç yoktu. Sadece su vardı, altta ve üste iki iri kaz, biri süttten de beyaz salınıp yüzüyorlardı; kol vurup geziyorlardı. Tanrı Karahan ile Er Kişi, birbirlerine yoldaş, iki yakın arkadaş olmuşlar, mevcut dünyalarında mutlu, gelecek zamanlarından umutlu olarak, konuşmadıklarında bile içten içe gönüllerindeki sevgiyi; o sevginin ve dostluğun sıcaklığını seziyorlardı. Hal böyle iken Nedense birden bir şey oldu; Tanrı Karahan, yanında, az aşağısında uçan Er Kişi'nin gönlünde bir bulanık bulutun toparlanıp karamaya başladığını hissetti.

...Er Kişi'de "Niçin hep alçaktan uçuyorum? O Tanrıysa, beni o yarattıysa, bu sonu gelmez tahakküm, bu bitmez, tükenmez zillet niçin? Bile uçmak dururken, eşitlik dururken, şu üstünlük ve bu alçalış neden?..." Er Kişi'nin bu kibri karşısında Tanrı Karahan onu cezalandırır. Uçma yeteneğini elinden alır. Suyun dibine doğru giderken yaptığı hatayı anlar ve Tanrıdan af diler. Tanrı yüksel diye buyruk verir, suya da boğma diye. Er Kişi boğulmaktan kurtuldu, uçamayacağı için kendisine bir kara yaratmasını istedi. Tanrı da ona buyruk verdi; "suyun derinliklerine in, bir avuç toprak al!

Er Kşi Tanrı Karahan'ın yardımı ve iniyle avucundaki toprağı suya serpti. Tarlaya serpilen tohumlar gibi suya dökülen toprak büyüdü, suyun ortasında koca bir düzlük oluştu...

Er Kişi, "Tanrım sen gerçekten ulusun Sana tapıyorum" diye haykırdı. Tanrı, bunun üzerine; "Öyleyse bir daha dal, bir avuç toprak al!" Toprağın suda büyüüşünü, yayılışını gören Er Kişi'de bir büyüklük sevinci belirdi. Kendini Tanrıdan üstün görmeye başladı. Suyun derinliğine inince ağzını tıka basa toprakla doldurdu. Tanrıya ise yarım avuç toprak götürmüştü. Tanrı yarım avuç toprağı suya serpmesini istedi. Toprak suya serpilince toprağa "büyü" diye emretti. Toprak büyüdü, büyüdü, kocaman bir kara parçası oluştu. Er Kişi'nin ağzındaki toprak da büyüdü, nerede ise onu boğmak

üzereydi. Ağzındaki toprağı tükürerek boğulmaktan kurtuldu. Güzelim yeryüzü kel tepelerle ve çukurlarla, yarlarla kaplandı. Bu topraktan da dağlar ve çukurlar oluştu..." (Sepetçioğlu, Mustafa Necati, **Yaratılış ve Türeyiş, s.19 vd, Emek Matbası, 1981/İST 4. baskı**)

Er kişi, kurtulmanın sevincine Tanrıya karşı geldi. Esas seni ben yaratmalıyım dedi. Tanrı da onu yedi kat yerin dibine ve karanlıklar ülkesine attı. Yerden dalsız budaksız bir ağaç çıkmaya başladı. Tanrı ağaca emretti. Yeryüzündeki dağları tepeleri yeşil dallarıyla kapladı. Kuşlar olsun dedi. Ağacın her dalında kuşlar ötmeye başladı.

Tanrı düşündü. Yeryüzünün bir kusu vardı. İnsan eksikti. Ağaca emretti. Dokuz dalda dokuz kök oluştu ve her birinde insan meydana geldi. Ağacın dalları altında yaratılan dokuz insan yaratılmanın ve ilk insan olmanın şükürünü Tanrı'ya alkışlamakla duyurdu.

....Tanrı Karahan insanları da yarattında gelsin ve bu noksansız dünyayı görsün diye Er kişi'yi yanına çağırdı. Er kişi Tanrı'nın buyruğunu alınca yanına geldi, Dünyada yaratıklarından bir kısmını kendine istedi. Tanrı hayır dedi. Bunları insanlar için yarattım dedi. Öyle ise o insanların bir kısmını bana ver dedi... Tanrı Karahan kısıksı güldü, gülüşü Tanrıcaydı. Er Kişi'nin içinden geçenleri o saat bildi: Er Kişi'ye : "**Bizim kardeşimiz yoktur. Biz doğmadık ve ölmeyeceğiz de. Neye ol dediysek o oldu. İşte bu kadar sana gelince ey Er Kişi; sana verecek hiçbir şeyimiz yoktur. İnsanlarımız da ... istiyorsan git kendin al; kandırabildiklerin senin olsun...**" (Yaratılış ve Türeyiş, s.28 vd). Er Kişi, şeytanı temsil eder. Eserin ilerleyen bölümlerinde Şeytanın insanları yasak meyveyi yemeleri hususunda nasıl kandırdığını ve sahip oldukları dünyadan (cennetten nasıl kovulduğu anlatılır.

Yaratılış ve türeyişte sadece tek destan anlatılmaz. Sakalara ait Şu destanı, Hunlara ait Bozkurt ve Oğuz Kağan Destanı, Göktürlere ait Ergenekon ve Uy-gurlara ait göç destanı anlatılır.

(DEVAM EDECEK)

KAYGAN ZEMİN KAYPAK ZİHİN

FATMA
TUTAK

İçti ilinmiş papatya çayıyla yarı dolu fincanın genişçe ağzına çepeçevre işlenmiş sarı papatyalar üzerinde gezdirdi parmağını. Desenin kaygan pütürlerince inip çıktıkça parmağı; zihninde derinleşti düşünceler. Gözünün önünde, elinin altında, parmağının ucuyla dokunup algılayabildiği bir varlığa bürünen temizlik, saflık, masumiyet; aklının kararlık ve rutubetli dehlizlerine ne kadar uzak...

Yanbaşında parlak beyazlıklarda göz alan kalınca buketten bir çiçek daha koparıp bırakıyor fincanın içine. Fincanın içi papatyalarla dolu... Başlarda rahatlıkla yüzebilen papatyalar sayıları bir hayli arttığında kıpırdayamıyor. Bu halleriyle sığ bir göletin üzerinde birbirine bitişik kocaman yuvarlak yeşil yaprakların arasında açan lotus çiçeklerini anımsatıyorlar. Kirli sulardaki harikula-de saflık... Kökleriyle, her canlıyı dibe çeken handiyse dünyanın öteki yüzünden hani şu görmek, göstermek istenilmeyen, bahsedilince tat kaçırın "cebindeki yüzünden" ve tabii ölümden dem vuran bir bataklığa tutunsalar da inadına sonsuzluğun sembolü olmayı başarmış lotus çiçeklerini...

Anımsattıkları bir şey daha var: Temizlik, saflık, masumiyetin masumiyet bulunduğu gözlerdeki çaresizlik ve teslim oluş...

Birinin bittiği yerde öteki başlıyor. Sıcak bir sıvının içinde daracık yerde tıklım tıkış, sıkış sıkış olmalarına rağmen gülümsüyorlar yüzüne ya da ona öyle geliyor. Birazdan yapraklarının beyazı tatsız mat bir sarıya dönecek; solacaklar. Hoş kopartıldıkları için bukettekiler dahi pörsüyüşün acımasızlığına teslim olacak fakat bu fincanın içindekiler bambaşka bir soluşla sararıp solacaklar.

Eselden beri seviyor papatyaları. Hem yerleşikliğinin hem başıboş bir hoyratlığın simgesi oldukları için; köklülüğünün içinde hayat bulan serbestliği çağrıştırdıkları

için seviyor. Ne kimsesiz ne etrafındaki-
lere bağımlı hissettirdikleri için... Çünkü
papatya asıl vatanı olan kırlarda yeşerip
yayıyor. Bununla birlikte kurumaya
yüz tutmuş çiçeklerinden bir kaçını avu-
cunuzda ufalamanız tohumların kolayca
ortaya çıkmasını sağlıyor. Bu tohumları
bahçenizin herhangi bir yerine serpiştir-
dikten sonra ara sıra sulamanız bahçede
bembeyaz papatyalar açması için yeterli.

Kaşıkla şöyle bir karıştırıyor papatya çayını; papatyalar bir süre dönmenin girdabına kapılışın ardından tekrar yüzeye çıkıyor. Yüzlerindeki masum gülümseme hâlâ baki. Her biri birbirini ezmek pahasına oraya, o sabit noktaya, gözlerinin içine bakıyor. Yalvarma yok o bakışlarda; suçlayıcı işaret parmağı yok. Göğnümüşlükte gayri ihtiyari ağızdan dökülen kargıma yok! Yaradılıştan gelen görev ve sorumluluk bilinciyle yolu tamam etmenin kaygısı var belki azıcık o kadar... Canlı sarı bir ıslaklıkla beraber baygın papatya kokusu esrükleştiriyor zihnini. Dönen beyazlı sarılı güleç yüzler gülümsemeye devam ediyor. Saf, gerçek, katışıksız; içinde asla suçlama barındırmayan bir gülümseme bu.

Papatyalar batıp çıktıkça, yaşanmışlığın katı zeminine mermere kazınır gibi kazınmış o görüntü beliriveriyor. Hayat bulsun istemediği hele hatıralarında yer edinmesini asla arzulamadığı o talihsiz görüntü. Sarı bakışlı masum papatyaların arasında sarıdan kahverengiye ağan, geri planda hiç bir canlılığın ömür boyu ulaşamayacağı bilgelikle bakan parlak bir çift göz.

Hava güneşli ve sıcak olmasına rağmen ılık lodosun etkisiyle bezdirici olmaktan uzak... Beyaz entarisinin dantelli etekleri rüzgarın üfürükleriyle uçuşuyor.

Uzun kıvrıkcık saçlarını hasır bir şapkanın altında toplamış; bir eliyle şapkayı tutarken öbür eliyle deniz mavisi frizbiyi yakalaması için sadık dostuna fırlatıyor. Karşısındaki, sabırsızlığını kuyruk sallamalarıyla belli ediyor. Fırlatılan frizbiyi havada yakalamak için yayından boşanmış ok gibi fırlıyor; koştukça uzun kulakları ve sütlü kahve uzun tüyleri rüzgarın da etkisiyle bir yukarı bir aşağı savruluyor. Havada yakaladığı oyuncağı itaatli bir nefer edasıyla koşturup sahibine teslim ediyor. Candan sarılışlarda kıvrıkcık uzun saçlarla sütlü kahve uzun tüyler birbirine karışıyor. Sonsuz bir saadet havadaki lodosa bulaşıp geçtiği her yere yayılıyor. Kahkahalar ve havlamalar çnlıyor sahilde...

Dili bir karış dışarda, heyecan dolu bakışlarını oyuncaktan ayırmadan sabırsız bekleyişlerde ön ayaklarının birini indirip birini kaldırıyor. "Hiç yorulmaz mısın sen" diyor, başını okşuyor köpecığının; o uzun yumuşak tüylerin arasına daldırıyor parmaklarını; sureti dünyada fakat hissettirdikleri dünyaların ötesinde bir rahatlama ve huzur duyuyor.

Oyun yeniden yeniden başlıyor. Köpek oyuncağı her defasında ilk yakalayışın heyecanı, aynı muzaffer komutan edasıyla sahibine teslim ediyor. Saatler geçiyor, güneş kızıl etekleriyle afaki tutuyor. Rüzgâr yön değiştiriyor.

Atılan son frizbi rüzgârın etkisiyle savrulup denize yöneliyor; güneşin kızıl ışıklarıyla ıplıdayan küçük dalgaların üzerine düşüyor. Köpek adeta kanatlanarak bir anda denize dalıyor. Dalgalar oyuncağı giderek daha uzağa taşımakta. Köpek kodlarına işlenmiş bir itaatle ve kararlılıkla oyuncağın peşinden ileri daha ileri atılıyor derken uzaklardan doğup gelen bir dalga ayaklarını yerden kesiyor.

Kız, köpeğin daha derine gitmesini engellemek için geri çağırıyor; el ediyor, çeşitli işaretlerle ve başka oyuncakları göstererek dikkatini çekmeye çalışıyor. Köpek bir an sahibine dönüp baksa da hedefinden sapmıyor. Ön ayaklarını hızlı hızlı çırparak yüzmeye çalışıyor... Tam oyuncağı yaklaşmış ağızıyla kavramak

üzereyken haylaz bir dalga gelip tekrar uzaklaştırıyor. Kız dayanamayıp denize atlıyor. Köpek akıntının etkisiyle bir hayli uzaklaşmış; kendi imkânlarıyla ulaşabilecek mi, ulaşırsa kurtarabilecek mi bilmiyor. Bilinmezliğin ümitsizliğe yol açmasına izin vermeden yüzerek ilerlerken eliyle sağı solu yokluyor; gözleriyle dikkatlice etrafı kolaçan ediyor. Daha da ilerlerse su boyunu aşacağından cesaret edemiyor. Görünmez bağlarla bağlanmanın, kıpırdayamamanın sıkıntısında bir an çaresiz dönüyor. Ne yapmalı? Yüce Tanrı ne etmeli de kurtarmalı masum hayvanı boğulmaktan? Bu kez sahil tarafına bakıp yardım istiyor; tüm gücüyle bağırarak yardım istiyor! İmdat diyor, yardım edin diyor, kurtarın diyor!

O sırada köpek epey ilerde, suların maviden laciverte döndüğü bir yerde görünüyor. Başını suyun üstünde tutmak için uğraşırken gözleri sahibini arıyor. Boğulmak üzereyken belki çareleri tüketmişken yaptığı ilk ve tek şey onu görmek, ona görünmek çabası... Bir daha batıyor derin sulara, kendi çabasıyla tekrar çıkıyor yüzeye; ıslak tüyler kafa derisine yapışmış, yüzü ufalmış; o ufalmış yüzde gözleri olduğundan daha iri görünüyor. Suların şavkı, ıslak tüylerin ve kirpiklerin sızıntısı, yanan bir meşale gibi ısıtıp parlatıyor o gözleri.

Etraftan imdat çağlığını duyan bir kaç kişi koşuyor, atlıyor sulara. Canhıraş yüzmelerde kısa sürede yol almanın, bir an evvel talihsiz hayvana ulaşmanın çabasını veriyor fakat nafiye. Köpek son kez görüldüğünde sahibiyile gözgöze gelebilmek için çabalayan gözleri bu kez kahverengiden siyaha, siyahtan griye ağmış bir matlıkta. Buna rağmen sahibini görmenin verdiği rahatlamayla bir garip ışılıyorlar sanki. O son bakış, gözden dimağa ağmış oradan zihne işlemiş, kazınmış o son bakışta asla suçlama yok!

"Yalvarma yok o bakışlarda; suçlayıcı işaret parmağı yok. Göğnümüslükte gayri ihtiyari ağızdan dökülen kargıma yok! Yaradılıştan gelen görev ve sorumluluk bilinciyle yolu tamam etmenin kaygısı var belki azıcık o kadar..."

KONYA BASINIYLA İLGİLİ ŞİİRLER

GİRİŞ

Türkçe yayınlanan ilk gazete **Takvim-i Vekâî'**dir. 11 Kasım 1931 'den itibaren yayınlanmaya başlar. Gazete, ileri görüşlü bir padişah olan II. Mahmut'un desteğiyle çıkmıştır. Onu zamanla **Ceride-i Havadis** (3 Temmuz 1840), **Tercüman-ı Ahval**,(21 Ekim 1860), **Tasvir-i Efkâr**(27 Haziran 1862) adlarındaki gazeteler takip edecektir.

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra ise bol bol gazete ve dergi çıkarılır. Bu arada Anadolu'da da gazeteler peş peşe gelir. Konya da resmi şehir gazetesinin dışında gazetelerle tanışmış olur. Bu gazetelerin içinde en gözde ve sürekli olanı **Babalık** gazetesidir. 1951 yılına kadar gelen **Babalık** gazetesi başta olmak üzere sonradan Konya'da yayınlanan diğer gazetelerde de zaman zaman kendileriyle ilgili şiirlere rastlanmaktadır. Bu şiirlerde hem yayın organının reklâmı yapılmakta, hem de kişiler üzerine uyandırdığı etkiden bahsedilmektedir. Ayrıca gazetelerdeki muharrir kadrosunda yer alan yazarların özellikleri de dile getirilmektedir.

Bunların yanında bir de matbuatı genel olarak ele alan şiirler vardır. Bunun ilk örneklerini de Babalık gazetesinde görüyoruz. Ancak Babalık gazetesinden başka yayın organları da vardır. Bu şiirleri de ayrı bir başlık altında incelemek gerekir. Dolayısıyla basın şiirlerini iki ana grupta toplayabiliriz. İlki yerel gazetelerle ilgili şiirler, diğeri de genel olarak matbuatı ya da matbuat çevresini ele alan şiirler. İlk gruba giren şiirler bir hayli fazladır. Ancak ikinci gruba edilebilecek şiirler ise birkaç taneyi geçmemektedir:

1.Yerel Gazetelerle İlgili Şiirler:

Konya'da çıkan gazetelerden **Babalık**, **Ekekon**, **Selçuk**, **Yeni Konya** hakkında çeşitli vesilelerle özellikle kuruluş yıldönümlerinde bazı şiirlerin yayımlandığı görülmektedir. Bunlar şimdi sırasıyla anlatılacaktır:

1.1 . Babalık Gazetesi İle İlgili Şiirler:

Babalık gazetesiyle ilgili bahsedilecek olan ilk şiir, "Babalık" adı etrafındaki açıklamalarda bulunan Afif Sabri'(Evren)'ye aittir. O bu şiiri daha çok Babalık kelimesinin kapsamını, nereden geldiğini anlatmak için yazmışa ben-

MUSTAFA ÖZCAN



zemektedir(1). Hikâyeci ve şair Azmiye Hanım da **Babalık**'ın on altıncı yaşında kaleme aldığı "Tebrik" şiirinde, gençlere sahifelerini açtığından söz etmiş ve gazetenin kendilerine güç verdiğini belirtmiştir. Bu şiir 7 Kânunusani 1927 tarihli Babalık'da yayınlanmıştır.

Babalık'ın on dokuzuncu kuruluşunu;

On dokuz sâle bugün doğdu ne âlâ Babalık

Nâil-i feza ü mesâr oldu bu ra'nâ Babalık
şeklinde başlayan bir şiirle kutlayan Muzaffer Hamit'tir. Bilindiği üzere Muzaffer Hamit de gazetenin başta gelen yazarındandır. (2)

Selçuk Es'in, **Yeni Konya** gazetesi muharrir ve çalışanlarına verdiği iftar yemeğinden bahseden bir yazısı vardır: "Yeni Konya'nın İftar Sofrası.". Es bu yazısında, Konya'da basın hayatında iftar sofrası tertibinin ilk defa olmadığını, Konya Babalık gazetesi koleksiyonlarını incelerken gördüğünü belirtmiş, 1927 senesi Ramazan ayı Temmuz sıcağına tesadüf etmiş, böyle bir iftar sofrası sonu merhum yazarlarından emekli öğretmen "Gökpınar" mahlasıyla şiirler yazar Edib Ali Bakı ağabeyimizin yazmış olduğu İftarlık destanını sunmuştur. Ona göre "Babalık'a İftarlık" şiiri Edib Ali Bakı'nındır. Ama aynı şiirin baş tarafında "Gökpınar'a dış kirası) ithafı ya da açıklaması da vardır. Bu şiirde bir dikkatsizlik söz konusudur. Rahmetli Selçuk Es, şairleri karıştırmış, Nureddin Rüştü'(Büngül)nün şiirini ona mal etmiştir(3). Nureddin Rüştü'nün söz konusu şiiri, 21 Mart 1927 tarihli ve 2348 sayılı **Babalık**'ta yayınlanmıştır.

Öte yandan Babalık'ta, Ekekon'da yıllarca dil konusunda yazdığı makaleleriyle, kimi şiir ve incelemeleriyle de tanınan öğretmen Hicri (Göncel) de "Yaşayan Babalık" adlı şiirinde bu gazetenin nasıl çıktığını hikâye etmiştir. Hicri Göncel'in şiirinde o gün için yeni olan kelimeler metnin altında ayrıca gösterilmiştir(4) .

Öğretmen İsmet Olcayto da **Babalık** gazetesinin çıkışının 25. yılını kutlamakta ve ona uğur getirmesi temennisinde bulunmaktadıdır(5). Yine yirmi beşinci yıldönümünde İlhan Varlık, yazdığı "Yirmi Beş Yıl" başlıklı şiirinde gazetenin kendilerine ve topluma bir okul gibi hizmet ettiğini bildirmektedir(6).

1.2.Halk Gazetesinde Çıkan Şiir:

Halk gazetesinde gazeteyi öven şiir yok gibidir. Olsa da bir ikiye geçmemektedir. Bir okurun ağzından yazılmıştır. Bunu okurun gazeteye iltifatı şeklinde değerlendirmek doğru olacaktır:

Sevimli Halk'ımıza

Tasavvur edin, melül bir insan/Ki kör sağır ve bilmiyor lisan/Bir memleket ki gazetesizdir/Bu şahıs marız kadar bî-histir/Ey yurdumun, imanımın sesi/Halkın, hakkın, salâhın nefesi/Dilerim ebediyyen boğulmasın/Her sözün tarihlerden güm-râh olsun/Dertlerini teşrih eyle duygunun/En temiz en yaratmacı diliyle/Şifa bulsun Konya, Halk'ın eliyle.(7)

1.3. Ekekon'u Anlatan Şiirler

Yerel basında **Ekekon**'u anlatan iki şiire rastlıyoruz. Her iki şiir de **Ekekon**'da yayımlanmıştır. İlki halk şairi Mevlüt Yıldırım'a aittir. Celâlettin Kışmır, Mevlüt Yıldırım'ı yakından tanımış, yazısında da hakkında bilgi vermiştir. Cumhuriyetin 25. Yıldönümü kutlamalarında Konya'ya gelerek kürsülerde şiirler, koşmalar, destanlar okuyan bu Borlu halk şairinin Konya'yı çok sevdiğini belirtmiştir(8). Yıldırım'ın Ekekon'la ilgili şiiri şöyledir:

EKEKON'A

Hilâf yok yurttaşlara neşriyatında/Her an hakikati yazar Ekekon/Büyük şeref bulmuş memleketinde/Sözleri haddeden süzer Ekekon.

Türlü türlü haberleri bildirir/Kalplerimiz sevinç ile doldurur/Gönlümüzün paslarını sildirir/Harfleri çok güzel dizer Ekekon.

Destan olmuş söyleniyor dillerde/Al başlığın rengini gör güllerde/Şehirlerde, köylerde ve illerde/Bütün elden ele gezer Ekekon.

Sütunlar doldurur her çeşit sözle/Vatandaşlar sürülüşü çok fazla/Yurt için koşmaktadır maksadı hızla/Yelkensisiz deryada yüzer Ekekon.

Aşkın gemisini saldım derine/Bak top-rağa akan alın terine/Der Mevlüt Yıldırım

Türk köylerine/Kuralım seninle pazar Ekekon.(9)

Gazetede çıkan ikinci şiirin adı da Ekekon'dur. Bu şiiri, S. K. Gürel yazmıştır. Bu, daha yaygın adıyla bilinen Selçuk Es'ten başkası değildir. Şiir şöyledir:

Acuna ün salan Anadolu'da/Ulusal bir varlık ister Ekekon/Atatürk yolunda ulus uğrunda/Sonsuz emeğini göster Ekekon/Kemâl'in atası eski Türkleri/Köylere anlatıp tanıt Ekekon/Tarihe nam salan koca erleri/Hakikat şanını bildir Ekekon/İnkılâp uğruna Selçuk ilinde/Varını yoğunu sarfet Ekekon/Kültür yolunda tarih yanında/Işık alıp hızla yürü Ekekon(10).(17.3.1935)

1.4. Selçuk Gazetesi İle İlgili Şiirler:

Çok uzun ömürlü olmayan Selçuk gazetesinde yerel basında zaman zaman şiirlerini, hikâyelerini gördüğümüz Tomris Günbay'ın "Selçuk" adını taşıyan şiiri ise şöyledir:

Kaynağı Konya olan/Beş kıtaya ün salan/Selçuk eserlerinin/En haşmetli bir devrin/Canlı bir sembolüsün/Duyulan gümrak sesin/Vakarla yükseliyor.

Konya'nın sinesinde/Kültürü kavî, zinde/Yetişen öz evlâdı/Sana lâyük bu adı/Bir şeref tacı yaptı.

Sen halkı koruyansın/Öz kültürü yayansın/Koner ve Selçuk adı/Konya'nın çift kanadı/Yüksel ufuklara çık/Dağıt yurda nur, ılık.(11)

Rahmetli Nazım Ermaral, "Şakadan Tekerlemeler" yan başlığı altında yazdığı "Resmigeçit"inde de gazete yazarlarını konu edinmiş, şiirini mizahî bir yaklaşım içinde düzenlenmiştir Şiirde Mahmut Nedim, Ahmet Bahçivan, Mehmet Önder, Celâleddin Kışmır, Besim Ergun, Sabit Günbay (Böcüoğlu), Muammer Obuz gibi isimlere yer vermiştir:

Takva Bahçivanım (!) der/Nedim hoca hep terler/Besim'i sorarsanız/Hiç durmaz hemen gezer.

Önder kitap işinde/ Kışmır papel peşinde/Ak yokuş'u sorarsan/Bayar görür düşünde

Babalık'ım hem sezer/Ayas Meram'da gezer./Zavallı Böcüoğlu/ Yollarda para ezer.

Şu Yeni Kitapevi/ Olmuş şehrin bir devi/ Feyzi, Sıtkı, Muammer/Genç şiirin yeni nevi.

Obuz çalar sazını/Küme yolar kazını/Bu fakiri sormayın/Okur alın yazını.(12)

1.5. Atışma Tarzında Yazılmış Şiir

Atışma tarzı şiirler de gazetelerde çıkmıştır. Sözcüleri Babalık, Ekekon, Selçuk, Akıyokuş gazeteleri arasında bir atışma varmışçasına şiirler yazılmıştır. " Aldı Konya Gazeteleri" başlıklı şiirde ilk söz Babalık'a verilmiştir:

Babalık: Var mı beni hiç bilmeyen/Dile destan olmuşum ben/Çalاکalem tek başına/ Bezer beni Afif Evren.

Ekekon: Ömrüm geçer sanma durgun/ Bütün Konya bana vurgun/Bir yanımda Eloğlu var/Bir yanımda çifte Ergun.

Selçuk: Kurucum der adım Koner/Çekmem artık ben hiç keder/Konya halkımın cebinden/Dünyayı gezmehtir hüner.

Akıyokuş: Biz tam demokrat bir soyuz/ Bir elimizde var topuz/Bir elimizde de iğne/ Serdengeçtimizdir Obuz(13).

1.6. Yeni Konya Gazetesiyle İlgili Şiirler:

Konya'nın yerel basınında adından en çok şiir yoluyla bahsettiren gazete Yeni Konya'dır. Bunun başlıca sebebi, dönemin güçlü yazı kadrosuna sahip olmasıdır. Bu muharrir /şair/yazar kadrosu belirli bir dönem Konya'nın fikir hayatına de etkide bulunmuştur. Yeni Konya'nın yerel basında yer almasından itibaren bu konuda şiirlerle duygularını dile getirenlere rastlanmaktadır. Adını ve soyadını tam olarak yazmayan(A. K.) Yeni Konya'ya için ilk şiiri yazarlardan biri olsa gerektir(14).

Rıdvan Bülbül 1954 yılında "Kendimizi Taşlama" diye bir şiir kaleme almıştır. "Bu işler böyle gider/ Keseni biraz göster/ Bir ziyafet isteriz/Mustafa Gücüyener" şeklinde başlattığı şiirinde Feyzi Halıcı, Tuğrul Sofu, Mehmet Önder, Midhat Şakir, Ramiz Arda, Mümtaz Kuru, Aynur Şakman gibi gazetede emeği geçenleri anmış ve sonunda "Ne sümbül, ne de gülüm/Yoğurttan yandı dilim/ Dediğime bakmayın/Ben bir garip Bülbül'üm sözleriyle şiirine son vermiştir(15).

"Ufuktan Resmi Geçit" , Masmavi mahlasıyla şiirler yazan Feyzi Halıcı'ya ait bir şiirdir. İhsan Hınçer, Celâl Kışmır, Mehmet Önder, Ali Rıdvan Bülbül, Hüseyin Köroğlu, İhsan Dönder, Tülay Uçaner ve diğer arkadaşlarını anan Halıcı, "Patron olsaydım, hata yapmayan mürettibin, her hafta 5 lira zam yapardım maaşına" diyerek gazetede çıkan dizgi hatalarından yakınmıştır. Feyzi Halıcı

bu şiiri 1955 yılında Yeni Konya'nın kuruluş yıldönümünü münasebetiyle yazmıştır(16).

Kazım Köroğlu, Ali Rıdvan Bülbül'ü askerde bulunduğu sırada "Mektup" başlıklı şiiriyle anmış, "muharrir dostların çok selamı var" demiş, "matbuat bağından ayrı düşmesine" üzülmemesini, "vatan aşkının hepsinden üstün olduğunu hatırlatmış; hatta onun zamanındaki "Yeni Konya'nın şeta-retini " özlediğini belirtmiştir(17).

1961 yılında Yeni Konya için yazılmış üç şiirden ilki Fezai mahlasıyla yazan Feyzi Halıcı'ya aittir. Fezai, on üç yılın hikâyesi anlatmış, genç ve azimli patron Mustafa Gücüyener'in yönetimindeki Yeni Konya'ya emeği geçenleri bir bir övmüştür. Bu övülen kişiler, Ünal Gücüyener, Ali Sinangil, Sofu Tuğrul, Mehmet Önder, Ramiz Arda, Celâleddin Kışmır, Ali Rıdvan Bülbül, Adil Gücüyener, Edip Yılmaz, Metin Berberoğlu'dur. Çağrı dergisini çıkaran Feyzi Halıcı, 5 yıldır ilân beklediği gerçeğine de değinmeden durmamıştır(18).

"On Üçüncü Yaş" şiiri Reşit Selçuklu'ya aittir. Bu şiir de, Fezai'nin şiiri gibi Yeni Konya'nın kuruluş yıldönümünde yayımlanmıştır. Şiirde Yeni Konya Gazetesini çıkaranların on dört yıldır birçok zorluklarla karşılaştıklarını ama eğilip bükülmediklerini, irfan saçmaya devam ettiklerini vurgulamıştır(19).

Masmavi (Feyzi Halıcı) Yeni Konya'nın yaş yıldönümünü "14 Yıl Kasidesi" adını verdiği bir şiirle, gazetenin kuruluşunu kutlamış, "sanatçısı, yazarı, tarihçisi, aydını"nın ortak dileğinin Yeni Konya'nın güzel çıkması olduğunu belirtmiş, "Örf, âdet, taze, doğru haber vermek çabası" diye de eklemiştir. Bu uzun şiirde, Ali Rıdvan Bülbül'ü, Ali Sert'i, Mehdi Halıcı'yı, Mehmet Önder'i, Celâleddin Kışmır'ı, Adil Gücüyener'i, Ünal Gücüyener'i, Sofu Tuğrul'u, Ramiz Arda'yı birer beyitle tanıtmıştır(20).

Yeni Konya, on altı yaşına basınca Feyzi Halıcı, yeni bir şiir yazmış, Yeni Konya'yı bir kovana, yazıları peteğe, puntoları bala benzetmiştir. Halıcı, daha önceki yıllarda adlarını andığı Yeni Konya ailesine yeni eklemeler yapmış, bu arada Ali Rıdvan'ı "yuvadan uçan bülbül" şeklinde nitelendirmiştir. Mehdi Halıcı'nın yazılarının ise ayda bir kere göründüğünü, Metin Berberoğlu'nun kışladan mektup yazdığını bildirmiştir(21).

"25. Yılında Bazılarımız" şiiri, Yeni Konya'nın yazar ailesini tanıtmaktadır. Panos Özararat'ın elinden çıkmıştır. Hangi yazarın hangi başlıkla okurlara hitap ettiğini, kimlerin takma adlar kullandığını bir ölçüde de olsa bu şiirden öğrenmek mümkündür(22).

1974 yılında Yeni Konya bol bol övülmüştür. Yeni Konya'nın 26. Yaş günü kutlamalarına Endam Aynası genel başlığı altında yazan Mücaç, "Yaş Günü Armağanı" adlı dört mısralık bir şiirle katılmış ve gazeteye dünya durdukça ilerleyip yükselmesi temennisinde bulunmuştur(23). Veyis Ersöz ise üç dörtlükten oluşan "Yeni Konya" şiirinde, şehrin güzide gazetesi ibaresini kullanmıştır(24). "Estikçe" köşesinde Silleli, "Sahibi Gücüyener, kaptanlara çok usta" diye başlamış, şiirinin sonunu, "Kutlu olsun diyelim, yirmi altı yaş günü" sözleriyle getirmiştir(25). M. S. ise, "Genç Yeni Konya" dörtlüğünde, gazetenin yani Yeni Konya'nın hizmetinin bitmeyeceğini söylemiştir(26). Panos Özararat da iki dörtlük halinde duygularını dile getirmiş, Yeni Konya'nın halktan, okurlardan güç aldığını ve parolasının hizmet olduğunu hatırlatmıştır(27).

Aynı şair Yeni Konya'nın iftar yemeği sebebiyle yazdığı "Koalisyon" (28) şiiri ise çok anlamlıdır. Panos Özararat'ın açık sözlülüğünün bir ifadesidir. Yine Panos Özararat'ın "Yaşı Uzun Olsun"da "şairi, edibi, müdürü, kâtibi, yazarı, mürettibi" Yeni Konya'da sevdiğini söylediği bir şiirdir. Bu şiirde gazetenin yayın politikası, doğrultu tutarlılığı, memleket sevgisi, lekesiz mazisi övülmüştür(29).

"Otuz Üç Yaş" şiiri şöyle başlamaktadır: "Kimler geldi kimler geçti/ Aşılmaz dağ Yeni Konya/ Otuz iki engel aştı/ Yine de sağ Yeni Konya. Bu, şair Nevzat Küçükdoğan'a aittir ve 5 dörtlükten ibaret özlü bir şiirdir(30).

1985 yılında Yeni Konya iki şairin farklı görüş açısından anlatılmıştır. Ömer Cengiz, şiirinde "Yeni Konya bir okuldur ki, ne kıymetler geçti/ Yeni Konya bir pınardır ki, yıllar yılı millet içti" demiş(31), Nuri Cennet de dileğini "Mutlu gününüzde ben de olsaydım/ Kadronuza dâhil olup dursaydım/ Sizin ile birlikte poz verseydim/ Unuttunuz Konya'dayız ölmedik" şeklinde ifade etmiş-

tir(32).

2. Matbuatı ve Çevresini Konu Edinen Şiirler

Genel olarak matbuatı konu alan şiirler de vardır. Burada ilk akla gelen ve bir ara mizahî yazılar da deneyen Naci Fikret'tir. Onun bir şiirini Afif Evren, Çağrı'nın sahifelerine taşımıştır(33). Aynı zamanda Afif Evren'in "Yârân Arasında"sı da bu tarz şiirlerin güzellerindendir(34). Aslında Gökpınar'ın(Edib Ali Bakı'nın) "Tasâvir-i Yârân'ı"(35) da Âzer'in(Naci Fikret'in)'kini hatırlatmaktadır.

Naci Fikret ile Gökpınar'ın bu şiirleri aynı zamanda Yeni Fikir'de de çıkmıştır(36). "Mansur Sinâ'nın şiiri ise, biraz da politikacıları hedef alan bir şiirdir(37). Bunun sebebi 1950 yılı genel seçimlerin öncesinde yazılmış olmasıdır. Yapı ve ad olarak Efkârî'ninkine benzemektedir. Hemen belirtelim ki Efkârî'ninki daha güzel ve etkilidir. Onun "Kaside-i Matbuat" adlı şiiri şöyledir:

-Ne âkiler, âlimler, ferzâneler görmüşüz/Biz bu yolda yürürken neler neler görmüşüz.

-Her yeke göre dönen pervaneler görmüşüz/Ahbabını zem eden, divâneler görmüşüz.

-Sıkıntıyla lebâleb günler, aylar görmüşüz/Nice güzel nükteler, ne alaylar görmüşüz.

-Muhlis Koner Bey gibi nice Başkan görmüşüz/Nedim Güntel misillü, ne şairan görmüşüz.

-Mümtaz Bahri Bey gibi sahavetkâr görmüşüz/Gücüyener misullü ne fedakâr görmüşüz.

-Kişmir gibi hoş sohbet ne yiğit can görmüşüz/Dürrüşehvar misullü ne müdirân görmüşüz.

-Tarihçi Önder gibi ne cefakârlar görmüşüz/Sofu Tuğrul misullü vefakârlar görmüşüz.

-Fakîh gibi, âteşin avukatlar görmüşüz/Besim Ergün misullü bahtiyârlar görmüşüz.

-Karşımızda bazen dost, bazen düşman görmüşüz, Aya'sla Günbay gibi mualliman görmüşüz/

-Efkârî!... daha böyle kaç kahraman görmüşüz, Şu matbuat yolunda türlü devran görmüşüz.(38)

SONUÇ:

Basın mensupları her zaman zor şartlar altında çalışmışlardır. Ancak bu zorluklar sadece Konya'ya özgü değildir. Matbaanın kurulmasından, gazetelerin çıkışından beri her alanda yaşanan bu sıkıntılardan Anadolu gazeteleri de kendilerine düşen hisseyi almışlardır. Dolayısıyla Konya kültürüne hizmet eden kalemle okurlara ışık tutan, fikirleriyle yol gösteren ve pek çoğu bugün Hakkın rahmetine kavuşan şair/yazar ve basın mensuplarına gönül borcumuz çoktur. Matbuat âlemindeki rekâbete kapılıp da onları unutmak bu gönül borcumuzu ödememek anlamına gelmektedir.

Basınla ilgili şiirler bundan daha fazladır. Geniş bir tarama ile Konya basını anlatan bu şiirler, küçük bir kitapçık halinde de olsa bir araya getirilmelidir. Şiirlerin bir kısmı takma adlarla yazılmıştır.

Yerel basının içinde hakkında en çok şiir yazılan **Yeni Konya**'dır. Bunda **Babalık**'tan başlayan iftar geleneğinin de rolü vardır. Ayrıca o güne özel önem verilmesinin de payı bulunduğu açıktır. Bu özel günlerde geniş yazar kadrosunun zaman zaman duygu ve düşüncelerini şiir yoluyla paylaştığı görülmekte, çalışma ortamının sıcak bir aile yuvası haline getirildiği dikkati çekmektedir.

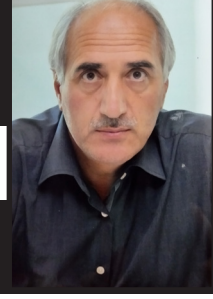
DİPNOT

- 1 Afif Sabri(Evren), "Babalık", Babalık, Sayı. 3491, 8 Birinci Ay 1931, s.2
- 2 Afif Evren, "Bir Tes'îdiyye", Yeni Meram, Sayı.4311-4316, 30 Ekim -5 Kasım 1962, s.3.
- 3 Selçuk Es, "Yeni Konya'nın İftar Sofrası", Yeni Konya, Sayı.9958, 30 Ekim 1974, s.2
- 4 Babalık, Sayı. 4562, 13 İkinci kânun 1935, s.1
- 5 Babalık, Sayı: 4562, 13.01.1935, s.3
- 6 Babalık, Sayı. 4562, 13.01.1935, s.4
- 7 A.B. Halk gazetesi, Sayı. 9, 7 Zilkade 1341, s.1
- 8 "Âşık Mevlüt Yıldırım", Ekekon, Sayı:3000, 25

Temmuz 1949, s.2-3

- 9 " Bir Halk Şairimiz ve Ekekon", Ekekon, Sayı: 2908, 22 Aralık 1948, s.2
- 10 Ekekon, Sayı: 22, 14 Nisan 1935, s.3
- 11 Selçuk, Sayı: 53, 11 Mayıs 1946, s.3
- 12 Selçuk, Sayı: 282, 20 Ağustos 1948, s.2
- 13 Akyokuş, Sayı:111, 15 Ocak 1951, s.4
- 14 Yeni Konya, Sayı. 51, 21 Temmuz 1949, s.3
- 15 Yeni Konya, Sayı: 1784, 1 Haziran 1954, s.2
- 16 Yeni Konya, Sayı. 2143, 1 Haziran 1955, s.4
- 17 Yeni Konya, Sayı: 2735, 26 Ocak 1957, s.2
- 18 Fezai, "Yeni Konya 13", Yeni Konya, Sayı. 4227, 1 Haziran 1961, s.3
- 19 Yeni Konya, Sayı. 4227, 1 Haziran 1961, s.3
- 20 Yeni Konya, Sayı.4574, 1 Haziran 1962, s.3
- 21 " Yeni Konya Kasidesi", Yeni Konya, Sayı. 5269, 1 Haziran 1964, s.3
- 22 Panos Özararat, Yeni Konya, Sayı. 9728, 1 Haziran 1973, (özel sayı).
- 23 Yeni Konya, Sayı: 9833, 1 Haziran 1974, s.1
- 24 Yeni Konya, Sayı. 9833, 1 Haziran 1974, s.5
- 25 Yeni Konya, Sayı. 9833, 1 Haziran 1974, s.5
- 26 Yeni Konya, Sayı. 9833, 1 Haziran 1974, s.5
- 27 Yeni Konya, Sayı. 9833, 1 Haziran 1974, s.5
- 28 Yeni Konya, Sayı. 9946, 12 Ekim 1974, s.1
- 29 Panos Özararat, "Yaşı Uzun Olsun", Yeni Konya, Sayı: 9528, 1 Haziran 1973, s.3
- 30 Yeni Konya, Sayı. 11995, 5 Haziran 1981, s.1
- 31 "Yeni Konya Gazetesi", Yeni Konya, Sayı:13248, 6 Haziran 1985, s.2
- 32 "Yeni Konya", Yeni Konya, Sayı.13248, 6 Haziran 1985, s.2
- 33 Çağrı, Sayı: 180, Ocak 1978, s.20-22
- 34 Babalık, Sayı: 4779, 10 Mart 1936, s.4
- 35 Gökpınar, "Tasâvir-i Yârân", Babalık, Sayı: 2225, 22 Teşrinievvel 1926, s.3
- 36 Bkz. Yeni Fikir, Sayı.32, 1 Şubat 1928, s.28-29
- 37 Mansur Sina, "Görmüşüz", Öğüt, Sayı. 9, 5 Eylül 1950, s.2
- 38 Yeni Konya Sayı: 246, 8 Şubat 1950, s.3

AVRUPA'DA KALICI OLMANIN BEDELİ



**ŞABAN
KUMCU**

Yıllar geçtikçe, Almanya'da artan Türk nüfusu bütün eyalet merkezleriyle beraber, ilçelere, kasabalara, köylere kadar dağılmıştı. Otomobil fabrikaları, maden, demir, çelik, inşaat, yol ve alt yapı işleri, yoğun olarak kol gücü gerektiriyordu. Her türlü olumsuzluklara rağmen, işveren, genç ve çalışkan Türk işçilerini tercih etmeye devam ediyordu. Resmi yollardan Türkiye'den işçi alımı durdurulmuş, ancak kaçak yollardan girişler hız kesmemişti. 1973 petrol krizi ile beraber borsanın çöküşü, petrol fiyatlarının anormal şekilde yükselmesi, Amerika ile birlikte, tüm Avrupa'yı derinden sarstı. Bu beklenmedik hamle karşısında, sanayi etkilenmiş, fiyatlar yükselmiş ucuz petrol, yüksek kalkınma ve refah dönemi bitmişti.

Öncelikle otomobil üreticileri, fiyatlarda rekabet edebilmek ve daha az yakıt yakan arabalar yapabilmek için, üretimde robotlardan faydalanmanın planlarını yapmaya başladılar. Elektrik, elektronik, demir çelik, beyaz eşya derken tüm sektörler, üretimde tasarrufa odaklandılar.

1980'lere gelince ekonominin bel kemiği olan araba fabrikaları işçi çıkarmaya başladı. Artık vasıfsız işçiye de ihtiyaçları yoktu. Vatandaşlarımız, "gurbette işsiz kalmak", gibi, başka bir sosyal deneyim yaşayacaklardı.

Oysa ev kiralari, ailenin geçimi, Türkiye'de kendilerini bekleyenler vardı. Kazanılan her bir sentin yeri hazır. Gece gündüz çalıştıkları için dil öğrenememiş, kendi aralarında kapalı yaşamışlardı. Türkiye'den gelen birinci nesil, genellikle vasıfsız işçiydi. İkinci nesil de meslek öğrenememişti. Tabiatıyla bu sonucun, sosyal, kültürel birçok sebebi vardır:

- Çocukların okul öncesi eğitimleri...

-Zorunlu eğitim. Mesleki eğitime ve lise eğitimine geçişte yaşadıkları zorluklar...

- İş bulma ve meslek edinmede yaşanan güçlükler...

-Mesleksizlik...

Mevcut ekonomik kriz ortamında göçmenler, yaşadıkları toplumun en zayıf halkasıydılar. Eğitimsiz ve mesleksizdiler. Yaşadıkları toplumun dilini iyi konuşuyorlardı. Mesela Almanya'da eğitimde şu güçlüklerle karşılaşılıyor:

Almanya'da eğitim, "Kindergarten", okul öncesi eğitimle başlar. Bu eğitim az da olsa paralıdır. Okulun eve mesafesi, maddi imkânsızlık ve Alman-Hristiyan kültürüne uygun eğitim verilmesi, bir de okullarda Türk-Alman sınıflarının ayrı olmasından dolayı veliler bu okulu önemsemediler. Ancak, yıllar içinde, "Kindergarten" da alman eğitiminin, sonraki eğitimi derinden etkilediği görülecektir. Almanya'da temel okul "Grundschule" dört yıldır. Dördüncü sınıftan sonra, esas okul, "Hauptstschule"ydi, bu okulda eğitim dokuz yıl ve zorunlu. Üniversiteye veya bir mesleğe hazırlayıcı yönü yoktu. Almanlar daha çok "Gymnasium"da okuyor ve doğrudan üniversiteye giriyorlardı. Çok az sayıda Türk öğrenci, "Gymnasium"lara gidebiliyordu.

Türk öğrencilerin neredeyse, yüzde sekseni, okul öncesi eğitim görmüyor, temel okul Grundschule'den, esas okul, Hauptstschulelere gidiyor, okul bitiminde de çalışmaya başlıyorlardı ve mesleksizdiler.

1990'lı yıllarda Avrupa genelinde üç milyon vatandaşımız ikamet ederken, bunun bir milyon sekiz yüz bini Almanya'da yaşamaktaydı. Bu oranın yüzde biri bile üniversiteli değildi.

Bir başka can yakıcı konu da Alman standart ve normlarına göre hazırlanmış zekâ testlerine tabi tutulan, okul öncesi eğitim görmemiş, Almancası yetersiz, aileleri ilgisiz ve adapte olamamış çocukların okutulduğu "Sonderschule"lerdi. Yani "geri zekâ" kabul edilen çocukların okuduğu okuldu. Bu okullarda okuyan çocukların sayıları yıllara göre artabiliyordu.

Oysa problemin aslı, iyi derecede Almanca bilmeyen aileler, evde çocuklarıyla Türkçe konuşuyordu. Çocuklar dışarıda arkadaşlarıyla da Türkçe konuştukları için, Almanca'yı iyi konuşamıyorlardı. Zamanla görüldü ki, bu okullarda okumak zorunda olan Türk çocuklarının çoğunluğu gerçek hayatta, başarılı bireyler olmuşlar, kendi işlerini kurmuşlardır.

Cevabı zor alınan veya hiç alınamayan sorulardan bir tanesi de koruma altına alınan çocuklar problemidir. Seta araştırmalarında "2017 yılı verilerine göre, ebeveynlerin yetersiz olması gerekçe gösterilerek 61.383 çocuk ailelerinden uzaklaştırılmış, "Alman Gençlik Dairelerine" verilmiştir. Bu çocuklar kayda Alman ve göçmen olarak geçmektedirler.

Göçmen aileler, çocuklarının bilinçli ve kasıtlı olarak, sistematik bir şekilde Hristiyan ailelere verildiği ve asimile edilmeye çalışıldığı görüşünü dile getirirken, göçmen kökenli uzmanlar da, Müslüman koruyucu aile eksikliği ve uzun süren kültür, din ve dille temassızlıktan kaynaklanan "doğal bir asimilasyon" sonucu bu çocuklar, Almanlaştırılmaktadır, şeklinde ifade etmektedirler.

İş bulma ve çalışma hayatında karşılaşılan güçlükleri anlatırken, sosyal, ekonomik ve tarihi sürece de bir göz atmamız gerekecektir.

Avrupa'ya gelen ilk göçmenler İtalyanlardı ve duvar ustasıydılar. İspanyollar da kalıpcıydılar. Bundan dolayı inşaat işleri onların elindeydi. Şantiye şefleri, ustalar, mühendisler, müteahhitler genellikle İtalyan'dı ve onlar zenginleşmişlerdi. İnşaatlarda çalışmak için, vasıfsız işçiye, duvar ustasına, kalıpcıya, sıvacıya ve taşeronu ihtiyaç vardı. Türkler genellikle vasıfsız işçi olarak, inşaatlarda çalışmaya başladılar. Bir süre sonra inşaat işlerinde kendilerini geliştirdiler, önce ustalaştılar, sonra da taşeron ve işverenliğe uzanan bir süreçte, ailece çalışıp inşaat sektörüne hâkim oldular. Hem kendilerine daima çalışabilecekleri bir sektör buldular hem de varlık sahibi oldular.

Avrupa'da Türkler, dışarıda yemek yiyemezlerdi. Öncelikle et yenmezdi, hay-

vanların kesilmesi, pişirilmesi, kullanılan yağlar gibi dini, kültürel, geleneksel sebepleri vardı. Helal kesim yoktu. Evin et ihtiyacı için, çiftliklerden alınan koyun, kuzu, dana veya tavuklar kaçak olarak kesilir, bölüşülür, derin donduruculara konurdu. Kurban kesimlerindeyse yakalanmamak için, polisle köşe kapmaca oynanırdı. İslami usul kesim yasaktı. Türkiye'de hiç kesim yapmamış olan ortalama bir Türk vatandaşı, evinin et ihtiyacını karşılayabilmek için kesimi ve et işlemeyi öğrenmek zorundaydı.

Zamanla camilerin tertip ettiği kermeslerde veya bir araya geldiklerinde, etleri baharatla karıştırıp, döner yapmaya başladılar. Acemice yapılan dönerler, baharatın verdiği lezzetle, damaklarda unutulmaz tatlar bıraktı. Avrupa'da et bol ve ucuz, döner yapıp satmak için de her şey mevcuttu. İşsiz vatandaşlarımız bu işe dört elle sarıldı. Döner üretim yerleri bulundu, döner makineleri getirildi, baharatlar temin edildi, böylece yeni bir üretim ve tüketim sektörü oluşmaya başladı. Pala bıyıklı, iri kıyım vatandaşlarımız beyaz önlük ve beyaz bir aşçı külahı giyip, ellerinde uzun bıçaklarla döner kesmeye başladılar. Bir ihtiyaca cevap verdiği için, bu iş kısa sürede yaygınlaştı.

Sadece Türkler, Araplar diğer göçmenler değil, Almanlar, Fransızlar, İngilizler, Hollandalılar, Belçikalılar, İtalyanlar, İspanyollar ve Kuzey Avrupa ülkeleri de bu tada bayıldılar. MC Donald'sa göre fiyatı çok daha ucuz, eti bol, göz önünde kızaran, pişen bu yiyecek, envai çeşit soslari ve salataları ile Avrupa'nın bir numaralı yiyeceği oluvermişti.

Hiç abartmadan yazalım. Avrupa'da yayınlanan "Dönerci" dergisi verilerine göre, en büyük miktarı Almanya'da olmak üzere bugün, tüm Avrupa ülkelerinde, günlük bin beş yüz ton döner üretilmektedir. Beş milyar Euro'ya varan ciro, sekiz yüze yakın üretim merkezi ile doğrudan veya dolaylı olarak bir milyon insan bu sektörde istihdam edilmektedir. Besicisinden, kesimhanesine, döner fabrikalarından, et işleme atölyelerine ve en son döner satış yerlerine kadar bir üretim zinciri oluşmuştur.

Dünyadaki en büyük Türk Markası "Döner Kebab" tır. Kuzey ve Güney Amerika'nın, Rusya, Çin, Hindistan, Pakistan ve Japonya beraberinde Asya Kitası'nın, Afrika Kitası'nın, Ortadoğu ve tüm dünyanın en çok yediği yiyecek Türk döneridir. Alman, Hollandalı, Belçikalı, Fransız, İngiliz ve İtalyan sığır, dana, koyun ve tavuk üreticileri "dönerle" yeni ve orijinal bir pazar bulmuşlar, dönere damardan bağlanmışlardır. Bizim Alamancı hikâyemizin bir başka gerçek yüzü de budur. Tahta valizlerle Almanya yollarına düşen, vasıfsız, mesleksiz ve bir zamanların en alttaki iş gücü olan gurbetçilerimiz yeni bir hikâye yazmışlardır.

Yeteri kadar dil bilmeyen, memleket hasreti ile yanmış, kavrulmuş Türk işçisinin şartlara meydan okuyuşunun bir romanıdır "Döner Kebab." Dört yüz milyon orta gelirli Avrupalının, bol etli, soslu ve salatalı, ekmek arası yiyeceğidir. Orta gelirli dünya insanı, bir tutku gibi, damakta iz bırakacak bu tadı, en ucuza yemenin mutluluğunu yaşamaktadır. Günümüzde, bütün kıtaların fakirleri dönerle karnını doyurmaktadır.

Birkaç yıl önce Doğu Alman Kenti Weimar'da dönerin "Drehspiess im Fladenbrot" (gözlemede et şiş) anlamına ge-

len bir kelimeyle yazılıp, söylenmesine karar verdiler. Döner bir Alman icadıdır diyerek, tarifini de yeniden yaptılar. Bu fikre resmiyet kazandırmak için çalışmalara devam etmektedirler. Ancak, Alman müşteriler sipariş verirken, "Ein Döner Kebab Bitte." (Lütfen bir döner kebab) demeye devam ediyorlar. Döner bizim malımız ve bizim markamızdır. Ama unutmayalım, "Türkiye'de Alamancı, Almanya'da Yabancı" denilen gurbetçilerimizin bize ve dünyaya yeniden hediye ettikleri bir markanın adıdır, "döner"... Markamıza sahip çıkıp, arkasında durmalıyız. Öküzünü, sabanını, çiftini, çubuğunu öz vatanında bırakıp, yâd ellere giden gurbetçilerimizin eseridir. Bugün dünyanın herhangi bir ülkesine, şehrine veya beldesine gittiğinizde; bir cadenin, bir sokağın başında, ortasında veya sonunda, mutlaka döner bir döner sizi karşılayacaktır. Dünya dönecek... Döner dönecek... Milyonlarca insanın rızık olmaya da devam edecek... Almanya özelinde anlattığımız bu gerçekler, diğer Avrupa ülkeleri ve o ülkelerde yaşayan gurbetçilerimiz için de, neredeyse bire bir aynıdır.

İki bin ondan sonra şekillenen, üçüncü nesil "Türk Diasporasını" ve yurt dışı varlığımızı anlatmaya devam edeceğim. Görüşmek dileğiyle...

ACZİMİN GİRYESİ



Ahmet
Sevgi

HERKES ÖLECEK

Tut ki tacın tahtın var, ikametın sarayda,
Sana da uğrayacak bir gün ölüm ne fayda.

(Ahmet Sevgi)

HER ŞEY BU DÜNYADA MI?

Insanoğlunun bu dünyada yapıp ettiklerinden ahirette sorumlu tutulacağını yüce kitabımız Kuran-ı Kerim açık olarak belirtiyor. Yaptığımız iyiliklerin ecrine kavuşacağımız gibi yaptığımız kötülüklerin de cezasını çekeceğiz. Buna inanıyor, buna göre yaşamımıza yön vermeye çalışıyoruz.

Mesela inancımıza göre insan öldükten sonra üç şeyin sevabı devam eder diye inanıyoruz.

1-Yetiştirdiği iyi evlatların işledikleri güzel ameller biz öldükten sonra da amel defterimize artı olarak geçecek.

2-İstifade edilen ilim.

3-Geride bıraktığımız sadaka-i cariye-den vuku bulan sevaplarda kıyamet gününe kadar amel defterimize sevap olarak işlenecek inancımıza göre.

Peki! Bilerek ve isteyerek işlediğimiz bir kötülük sonrası meydana gelen olumsuz gelişmeler zinciri üzerinden devam eden olaylar sonucu yaşanan mağduriyetler ve çekilen acılar da insanın amel defterine günah olarak kaydedilmeye devam edecek mi?

Bu soru nereden aklına geldi şimdi diyeceksiniz? Yaşanmış bir olayı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Dram 1930'lu yılların sonunda yaşanmış.

O devirde sık sık yaşanan köy sınır kavgalarından birisinde bir insan hayatını kaybediyor. Kavganın sonunda suç, köyün güçlü ve sözü geçen kimseleri tarafından köye sonradan gelen ve o devir tabiri ile arkası ve dayısı olmayan birisinin üzerine atılıyor. Suçlanan kişi her ne kadar kendisinde silah olmadığını, bu iş ile bir ilgisi bulunmadığını söylese de kimseyi inandıramıyor. Sonuçta adam ben yapmadım dese de suç üzerine kalıyor. Bu sıra da gencin akıl hocaları onu kaçmaya ikna ediyorlar. Delikanlı nereye kaçabileceğini düşünürken birkaç köy uzakta bulunan dayısı başka bir ilde oturan teyzesinden bahsediyor gence...

O dönemler bazı Yörük obalarının zorunlu iskâna tabi tutuldukları dönemler. Her bir oba birkaç parçaya bölünmüş, çe-



**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

şitli illere ve köylere dağıtılmış. İskân edildikleri yere alışuncaya kadar köyün etrafına zaptiyeler yerleştirilmiş kaçmalar- göçmeler olmasın diye.

Bizim delikanlı suçsuz yere hapse girmektense kaçmaya ikna olmuş. Daha beş ve iki yaşlarında bulunan çocuklarına ve eşine veda ederek köyü terk etmiş.

Sonra ne mi olmuş?

Aradan geçen zaman içerisinde köyünü terk eden delikanlıya geri dönmek nasip olmamış. Hanımı hayatını kaybetmiş. Beş yaşında iken bıraktığı oğlu biraz büyüdükten sonra komşu köylere çırak veya çoban durmaya başlamış. Kızı ise annenin vefatından sonra komşu köyde bulunan teyzesi yanına almış.

Yıllar yılları kovalamış. Oğlan serpilip büyümüş ve askerlik çağına elmiş. Askere gideceği sıralarda babasının dayısının büyük oğlu gence babasının yaşadığını söylemiş. O güne kadar babasını öldü bilen genci bir heyecan sarmış. Babasının dayısının oğlundan kendisini babasının yanına götürmesini istemiş. O da kabul etmiş, ama yol parası işini halletmesini istemiş.

Babasını görme heyecanı ve özlemi ile yanıp tutuşan genç o güne kadar sahip olduğu tek varlığı olan eşeğini satmış yol parası yapmak için. Binmişler trene ver elini Sivas... Sivas'tan sonra bir otobüse binip Tokat'a geçmişler. Oradan da yaya yapıldak düşmüşler yola gencin babasının yerleşip değirmencilik yaptığı köye doğru...

Nihayetinde menzile ermişler. Köye vardıklarında ilk önlerine çıkana Konyalı Mehmed'i nerede bulabileceklerini sormuşlar. Köylü hemen köyün biraz dışında bulunan değirmeni tarif etmiş. Onlar da yönlerini o yana çevirip başlamışlar adımlamaya. Kısa bir süre sonra değirmene ulaşmışlar.

Bir arkın başında suyu değirmene doğru çevirmeye çalışan bir adam görmüşler. Selam verdikten sonra adam yolculardan dayısının oğlu olana dönüp, "Seni biraz tanıyacak gibiyim, sanki bizden birisisin. Ama bu delikanlıyı hiç görmedim. Herhalde yabancı!" demiş.

Genç, "Ben senin dayının oğlu falanım..." demiş. Sonra yanındaki delikanlıyı gösterip bunu tanımadın mı? diye sormuş. Adam, hiç bizim tarafa benzetemedim, kimlerden o" demiş.

Bunun üzerine dayıoğlu adama "Bu senin bırakıp gittiğin oğlun" demiş.

Adam afallamış, ne yapacağını şaşır-
mış bir halde tutunacak bir yer aramış.

İşte bütün bu olayları ağızından dinlediğim babam Durmuş Ali Gökce o anı bize şu çarpıcı cümle ile özetledi:

"Ne o bana oğlum diyebildi, ne ben ona baba diye bildim!"

Şimdi bu insanlara bu kötülüğü yapan insan veya insanların amel defterleri kapanmış mıdır?

Yoksa kıyamete kadar amel defterleri açık kalıp attıkları bu iftira yüzünden kü-



çük yaşta babasız kalan o iki küçük çocuğun ve kimsesiz kaldığı için dövülüp ezilerek genç yaşta hayatını kaybeden gelinin ahı kıyamete kadar sürecek mi?



'Tiryaki Sözleri'nin
GÖLGESİNDE



Ahmet
Sevgi

قاواق آغاجینی بکنن و سوہ ن پک آز کیشی
کوردم. چونکہ طوس طوغرودر.

Kavak ağacını beğenen ve seven pek az kişi
gördüm. Çünkü dosdoğrudur.

(C. Şahabeddin)

DOĞRULAR VE EĞRİLER

Kavak ağacını seven çok az kişi vardır,
Çünkü eğrilerin doğrularla işi vardır.

(Ahmet Sevgi)